

**روابط امنیتی - استراتژیکی ایالات متحده
آمریکا و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس
(۲۰۱۰-۲۰۰۱)**

مؤلف:

غلامحلی مرادی

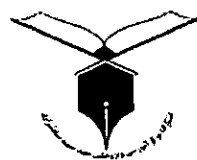
ارتش جمهوری اسلامی ایران

مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

تهران - زمستان ۱۳۹۲

سرشناسه	مرادی، غلامعلی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	روابط امنیتی - استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس (۲۰۱۰ - ۲۰۰۱) / مولف غلامعلی مرادی.
مشخصات نشر	تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	د، ۱۷۲ ص.
شابک	ریال: ۸۵۰۰۰ - ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۶۸۶۹ - ۳۶ - ۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص، [۱۶۳] - ۱۷۲.
موضوع	ایالات متحده -- روابط خارجی -- خلیج فارس، منطقه
موضوع	خلیج فارس، منطقه -- روابط خارجی -- ایالات متحده
موضوع	خلیج فارس، منطقه -- جنبه‌های استراتژیکی
موضوع	ایالات متحده -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۰ م
موضوع	خلیج فارس، منطقه -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۰ م
شناسه افزوده	مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی
رده بندی کنگره	۱۳۹۲ ۹۷۸/۲۱۳۷۵۵۵
رده بندی دیویی	۹۵۵/۷۳۵
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۹۳۲۹۹

نام کتاب: روابط امنیتی - استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس (۲۰۱۰ - ۲۰۰۱)

مؤلف: غلامعلی مرادی

ویراستار: علی جعفری طورانی

ناظر ویراستار: سید ابراهیم آخوندی

نوبت چاپ: اول -- زمستان ۱۳۹۲

طراح جلد: علی رویان

امور چاپ و صحافی: آرمان کیانی

تایپ و صفحه‌آرایی: خشایار کربلای هادی

ناشر: انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۸۵۰۰۰ ریال

نشانی: تهران - لویزان - بزرگراه ارتش - روبروی سازمان جنگل‌ها و مراتع - مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد

صیاد شیرازی. صندوق پستی: ۳۶۹۴ - ۱۶۷۶۵ - تلفن مرکز عرضه محصولات فرهنگی: ۲۲۴۵۰۶۹۷

/حق چاپ برای مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی محفوظ می‌باشد./

الف.....	مقدمه مولف
----------	------------

فصل اول: امنیت و مباحث نظری پیرامون آن

۱.....	مقدمه
۳.....	نظریه های مطالعات امنیتی
۱۵.....	الگوهای امنیت منطقه ای
۱۸.....	جمع بندی

فصل دوم: اهمیت استراتژی خلیج فارس برای ایالات متحده آمریکا

۲۳.....	مقدمه
۲۶.....	جایگاه و نقش استراتژیک خلیج فارس
۳۱.....	جایگاه خلیج فارس در تامین انرژی جهان و آمریکا
۳۴.....	سیستم امنیتی خلیج فارس
۴۱.....	سابقه حضور آمریکا و رویکرد آن کشور به منطقه خلیج فارس
۴۶.....	اهداف آمریکا در خلیج فارس
۵۰.....	جمع بندی

فصل سوم: روابط امنیتی - استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و عربستان

۵۵.....	مقدمه
۵۸.....	تاریخچه روابط آمریکا و عربستان
۶۲.....	پیامدهای جنگ دوم خلیج فارس (۱۹۹۱)
۶۳.....	حادثه ۱۱ سپتامبر و تاثیر آن بر روابط دو کشور
۶۷.....	اهمیت نفت در مناسبات دو کشور
۶۸.....	ایران هراسی و تاثیر آن بر روابط دو کشور
۶۹.....	قراردادهای امنیتی و مناسبات نظامی
۷۵.....	جمع بندی

فصل چهارم: روابط امنیتی- استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و عراق

مقدمه	۷۹
نگاهی به روابط گذشته آمریکا و عراق	۸۱
پیامدهای جنگ دوم خلیج فارس	۸۲
حادثه ۱۱ سپتامبر و تاثیر آن بر روابط دو کشور	۸۵
اهمیت نفت در مناسبات دو کشور	۹۰
ایران هراسی و تاثیر آن بر روابط دو کشور	۹۶
بازسازی ارتش عراق، قراردادهای امنیتی و مناسبات نظامی	۹۷
نقش گروه‌های تروریستی در روابط آمریکا و عراق	۱۰۳
جمع‌بندی	۱۰۷

فصل پنجم: روابط امنیتی- استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با

امارات عربی متحده و بحرین

روابط امنیتی استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با امارات (مقدمه)	۱۱۱
تاریخچه روابط ایالات متحده آمریکا و امارات عربی متحده	۱۱۲
درآمدهای نفتی و وضعیت اقتصادی	۱۱۴
نگرانی‌های امنیتی امارات و تاثیر آن در تحکیم روابط با آمریکا	۱۱۶
حادثه ۱۱ سپتامبر و تاثیر آن بر روابط دو کشور	۱۱۹
قراردادهای امنیتی و مناسبات نظامی	۱۲۰
روابط امنیتی استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با بحرین (مقدمه)	۱۲۴
سابقه همکاری نظامی آمریکا و بحرین	۱۲۵
شکل‌گیری ناوگان پنجم دریایی ایالات متحده در بحرین	۱۲۷
جمع‌بندی	۱۲۹

فصل ششم: روابط امنیتی- استراتژیکی ایالات متحده آمریکا

با قطر، کویت و عمان

روابط امنیتی استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با قطر (مقدمه)	۱۳۳
وضعیت اقتصادی قطر	۱۳۵

سیاست خارجی قطر	۱۳۷
مناسبات نظامی	۱۴۰
روابط امنیتی استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با کویت (مقدمه)	۱۴۲
پیامدهای اشغال کویت در سال ۱۹۹۰	۱۴۴
نفت کویت و اثر آن در روابط با آمریکا	۱۴۵
روابط امنیتی ایالات متحده آمریکا با کویت	۱۴۶
روابط امنیتی استراتژیکی ایالات متحده آمریکا با عمان (مقدمه)	۱۴۸
مناسبات نظامی آمریکا و عمان	۱۴۹
سابقه همکاری نظامی در کشور	۱۵۰
همکاری‌های امنیتی کنونی	۱۵۱
جمع‌بندی	۱۵۲
نتیجه‌گیری	۱۵۵
منابع	۱۶۳

مقدمه مولف:

منطقه خلیج فارس به دلیل موقعیت ژئواستراتژیک خاص خود، همواره در طول تاریخ شاهد حضور قدرت‌های خارجی در دامان خود بوده و کشف منابع عظیم نفتی در منطقه نیز اهمیت آن را دوچندان ساخته است. کشورهای عربی حوزه خلیج فارس به تنهایی بیش از ۶۵ درصد از ذخایر شناخته شده نفت جهان را دارا می‌باشند.

این مسئله زمانی اهمیت می‌یابد که مسیر ترانزیت این مواد گرانبها در داخل خلیج فارس و از طریق تنگه استراتژیکی هرمز می‌باشد. وجود منابع عظیم نفت و گاز در خلیج فارس و کشورهای همجوار آن علت واقعی اهمیت اقتصادی این منطقه می‌باشد. واردات نفت ایالات متحده از حدود ۴ میلیون بشکه در روز در سال ۱۹۷۳ به بیش از ۹ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۰۳ رسیده است. به عبارت دیگر ۵۵ درصد کل تقاضای نفت آمریکا در سال ۲۰۰۳ از واردات تامین شده است که ۲۵ درصد از این میزان از کشورهای حاشیه خلیج فارس تامین می‌گردد.^۱ با فرض کاهش نیازمندی ایالات متحده آمریکا در آینده از نفت خلیج فارس، رشد سریع قدرت‌های نوظهوری همچون چین، هند و ... و نیاز شدید آنها به نفت خلیج فارس ارزش این منطقه را همچنان حفظ خواهد نمود. موقعیت تجاری مناسب این منطقه، باعث اهمیت آن به عنوان مرکز تجاری یا راه ارتباطی بین شرق و غرب نیز گردیده است.

به دلیل تسلط انگلستان بر این منطقه تا اوایل دهه ۷۰ میلادی، سیستم امنیتی حاکم بر این منطقه، بر متحدان منطقه‌ای و نیروهای محدود نظامی مستقر در منطقه متکی بود. پس از خروج نیروهای انگلیسی از سرزمین‌های شرق سوئز در سال ۱۹۷۱ یک خلاء قدرت در منطقه خلیج فارس ایجاد شد. ایالات متحده آمریکا از یک سو برای تامین منافع خود و از سوی دیگر جلوگیری از نفوذ شوروی به منطقه خلیج فارس مسئولیت برقراری امنیت را در این منطقه بر عهده گرفت. برای این منظور و با توجه به درگیر بودن این کشور در جنگ ویتنام، آمریکا بر اساس دکترین نیکسون، سیاست دوستونی را در این منطقه با محوریت ایران و عربستان در پیش گرفت.

۱ - روزنامه ایران، واردات نفت آمریکا از خلیج فارس رکورد زد، شماره ۵۳۱۴، ۹۱/۱۲/۱۴

با وقوع انقلاب اسلامی و سقوط شاه ایران که پایگاهی مستحکم برای آمریکا محسوب می‌گشت، این کشور به سمت حضور مستقیم در منطقه روی آورد. حتی آمریکا برای تامین جریان صادرات نفت در طی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، مستقیم وارد درگیری شد هر چند به صورت محدود. این حضور در سال‌های پایانی جنگ ۸ ساله عراق علیه ایران که درگیری‌ها به صحنه خلیج فارس کشید و به جنگ نفت‌کش‌ها معروف شد، شکل جدی‌تری به خود گرفت. حمله عراق به کویت و اجماع قدرت‌های بزرگ برای مقابله با آن، حضور نظامی آمریکا را مشروعیت بخشید و بعد از آن بود که آمریکا حضور نظامی خود در منطقه را گسترش داد.

ایالات متحده آمریکا اقدام به ایجاد پایگاه‌هایی در کشورهای عربی منطقه نموده است و نیروهای نظامی خود را در این پایگاه‌ها مستقر نموده است که سابقه حضور این نیروها به بیش از بیست سال می‌رسد. تمام دوسای جمهور آمریکا در دهه‌های اخیر به اهمیت راهبردی منطقه خلیج فارس اشاره داشته‌اند. کارتر در زمان ریاست جمهوری اش اعلام کرد: «هرگونه تلاش که به منظور تسلط بر منطقه خلیج فارس از سوی هر کشور خارجی انجام گیرد، به مثابه حمله به «امنیت ملی» و «سافح حیالی» ایالات متحده به حساب خواهد آمد، و ما با همه وسایل از جمله وسایل نظامی به مقابله با آن خواهیم پرداخت».

جنگ‌های خلیج فارس و بخصوص جنگ دوم خلیج فارس و بحران متعاقب آن در سال ۱۹۹۰، باعث تقویت موقعیت نظامی منطقه‌ای آمریکا شد. تحرکات و اقدامات آمریکا در خلیج فارس از سال ۱۹۹۱ تاکنون همواره مبتنی بر یک سری اهداف ویژه منطقه‌ای بوده است که در متن این اهداف تامین و دسترسی به نفت کاملاً مشهود است.

در پی وقوع جنگ سوم خلیج فارس یا همان عملیات آزادسازی عراق در سال ۲۰۰۳ کشورهای عربی واقع در ساحل جنوبی خلیج فارس که در سال ۱۹۸۱ با اهدافی از جمله پاسخ به تهدیدات ناشی از ناحیه قدرت‌های ایران و عراق، شورای همکاری خلیج فارس را با عضویت شش کشور تشکیل داده بودند، آمریکا را حامی موثر و مناسبی در برابر این تهدیدات دانسته و با انعقاد پیمان‌های امنیتی - نظامی متعدد مسئولیت دفاع از خود و امنیت منطقه را به این کشور واگذار کردند.

اگر چه تهدید عراق با حمله آمریکا به آن کشور در سال ۲۰۰۳ تا حدودی مرتفع شد، اما استقرار یک دولت شیعی در عراق و برقراری روابط نزدیک آن کشور با ایران نگرانی‌هایی را برای کشورهای عربی خلیج فارس ایجاد کرده است. در مجموع این نگرانی‌ها به خریدهای تسلیحاتی کلان و انعقاد قراردادهای امنیتی متعدد بین کشورهای عربی خلیج فارس و آمریکا منجر شده است. موافقت‌نامه‌های همکاری‌های دو جانبه دفاعی، پایگاه‌های نظامی و قراردادهای امنیتی آمریکا با این کشورها را می‌توان دلیل محکمی بر اهمیت این کشورها در سیاست‌های راهبردی آمریکا دانست.

البته در بین این کشورها، عراق از شرایط متفاوت‌تری برخوردار است. اول اینکه این کشور به‌عنوان یک کشور که تازه از اشغال آمریکا خارج شده و روابط خود را با آمریکا در شرایط اشغال تنظیم کرده است، دوم این کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس نمی‌باشد. سوم جریان حاکم در این کشور یک جریان شیعی می‌باشد که ضمن نزدیکی با ایران نگرانی‌هایی را برای سایر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و حتی آمریکا در پی داشته است. به همین دلیل مسئله همگرایی کشورهای ساحلی خلیج فارس به‌منظور تعیین یک نظام امنیتی بومی در موقعیت مبهم و نامعلوم قرار گرفته است. نقش خریدهای تسلیحاتی سرسام‌آور کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از غرب که شامل خودروهای زرهی، توپخانه، موشک‌های زمین به هوا، ضد موشک بالستیک تاکتیکی، کشتی‌های جنگی، خرید ناو جنگی و مقادیر زیادی هواپیماهای مدرن، دلیل دیگری می‌تواند باشد که نقش مهمی را در عظیم نمودن همگرایی کشورهای منطقه ایجاد خواهد کرد و بیش از پیش. آینده این همگرایی را در پرده ابهام فرو خواهد برد.

تداوم حضور آمریکا در خلیج فارس بعد از جنگ دوم خلیج فارس در سال ۱۹۹۱، تاثیرات مهمی بر کشورهای عربی منطقه داشته است. آنچه مسلم است این واقعیت می‌باشد که ایالات متحده آمریکا اکنون با هر هفت کشور عربی حوزه خلیج فارس دارای روابط نزدیکی می‌باشد.

در این کتاب ما به دنبال این هستیم که این روابط را بررسی و منظور و اهداف آن را واکاوی کنیم. بنابراین مطالعه این کتاب را برای آن عده از پژوهشگران و محققانی که به دنبال دستیابی به علل روابط امنیتی-استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و کشورهای عربی

خلیج فارس، حجم روابط، کیفیت روابط و اهداف روابط می باشند، توصیه می کنم. بی شک آگاهی از روابط امنیتی و استراتژیکی ایالات متحده آمریکا و کشورهای عربی خلیج فارس قطعاً می تواند در تصمیم گیری های دولتمردان، تحلیل تحلیل گران و بهره برداری پژوهشگران و کارشناسان این حوزه موثر و مفید واقع گردد.

خاضعانه از تمامی خوانندگان کتاب استدعا دارم که اگر احیاناً اشتباهاتی صورت گرفته باشد این حقیر را در تصحیح اشتباهات یاری رسانند. در پایان از محضر تمامی اساتید و بزرگوارانی که مرا در تهیه این کتاب یاری رساندند کمال تشکر و سپاس را دارم.

غلامعلی مرادی

زمستان ۹۲